

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Рада молодих учених Університету Ушинського

Історико-філологічний факультет

Кафедра всесвітньої історії та методики її навчання

«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»

12 березня 2026 року

Збірник матеріалів

Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

Одеса, 2026

УДК: 930.2 + 930.85 + 94

DOI: <https://doi.org/10.24195/HistoricalStudies2026>

*Рекомендовано вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 13 від 30 квітня 2026 р.)*

Рецензенти:

Покась М. С. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Атаманюк З. М. – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Історична наука в умовах війни очима здобувачів вищої освіти та молодих учених: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Одеса: Університет Ушинського, 2026. 142 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої дослідженню наступних концептуальних питань сучасної історичної науки: історія Стародавнього світу та Середніх віків, історія Нового часу, проблеми новітньої історії та сучасності, Історія дипломатії та міжнародних відносин, історія війн та військової справи. А також матеріали в сфері методики навчання історичних дисциплін в закладах освіти, що значно розширює дослідницькі межі.

Матеріали, подані у збірнику будуть корисними для науковців, освітян та всіх хто прагне вдосконалити освітній процес та сприяти розвитку сучасної історичної науки.

**«Історична наука в умовах війни очима здобувачів вищої освіти
та молодих учених»**

12 березня 2026 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

Красножон Андрій Васильович – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Кон Олена Олександрівна – декан історико-філологічного факультету ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кандидат філологічних наук, доцент кафедри словянського мовознавства.

Ковальський Станіслав Валентинович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Окорокова Віра Вікторівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Добролюбська Юлія Андріївна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Яновська Лариса Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Зміст		
Історія Стародавнього світу та Середніх віків		
Гузєря С. Ю.	До критичного перегляду карнавальної концепції М. М. Бахтіна	8
Дабіжа О. С.	Місце ронінів у японському суспільстві	15
Жимолостнова В. В.	Елліністичні освітні моделі та розвиток архітектурної освіти в середньовічному арабо-ісламському світі	19
Історія Нового часу		
Беляков Д.	«В Ялті не буває зими»: погода й клімат Криму в текстах мандрівників кінця XVIII – початку XX ст.	27
Добролюбська Ю. А.	Міхаель Константінос – грецький лікар та історик медицини XVIII століття	29
Єклема М. А.	Конфесійна історіографія марійних центрів Речі Посполитої: досвід о. Вацлава Новаковського	33
Русєв І. І.	Історіографічний аспект трансформації ролі самурайства в японському суспільстві доби періоду Мейдзі	37
Теплякова Є. Е.	Єзуїтські місії в новій Франції як простір міжкультурної взаємодії XVII ст.	40
Шевченко О. Ю.	Аболіціонізм у США в середині XIX ст.: ідеологічні засади та основні етапи руху	46
Проблеми Новітньої історії та сучасності		
Бессонов Р. О.	Передумови і створення британського Арабського бюро в роки Першої світової війни	52
Нікорчук А. Д.	Кінець «Братерства і єдності»: Демонтаж культу особистості Тіто	56

Русєв І. І.,
здобувач першого року навчання
другого (магістерського) рівня вищої освіти
історико-філологічного факультету,
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (м. Одеса, Україна)

ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ ТРАНСФОРМАЦІЇ РОЛІ САМУРАЙСТВА В ЯПОНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ДОБИ ПЕРІОДУ МЕЙДЗІ

Більше ніж два століття Японія була феодальною країною, яка трималася на законах сьогунату Токугава та самурайському стані. Саме самураї були опорою сьогунату, через що вся економіка працювала здебільше на задоволення потреб бакуфу та самураїв. Але така система проіснувала до другої половини XIX ст., коли механізми влади остаточно перестали працювати і почали руйнуватися. Після повалення влади сьогунів, була повернута влада імператора, що ознаменувало початок нової епохи – епохи Мейдзі. Як раз в період Мейдзі відбудуться модернізаційні процеси, які будуть супроводжуватися соціальними трансформаціями, зокрема ліквідацією станової системи, а разом з цим, формуванням нової соціальної структури.

Особливо складною, а іноді доволі суперечливою, в цьому аспекті постає проблема трансформації ролі самурайства. З одного боку, вихідці з самурайського прошарку будуть просувати реформи та новий курс, а з іншого боку, ці реформи призвели до втрати привілеїв, статусу та економічної основи існування самурайського стану. Це, в свою чергу, викликало кризу ідентичності та певні прояви соціальної невдоволеності.

Незважаючи на доволі значну кількість досліджень на тему соціальних трансформацій періоду Мейдзі, єдиної інтерпретації щодо ролі самурайства у цей період не існує. У науковій літературі співіснують різні підходи, які висвітлюють самураїв як головний чинник модернізації, жертву соціальних реформ або нову еліту, яка пристосувалася до нового суспільно-політичного устрою. Це призводить до необхідності історіографічного аналізу проблеми трансформації ролі стану самураїв та виявлення основних інтерпретацій та їх особливостей.

Починаючи розглядати це питання треба звернутися до джерел або істориків, які розглядали японські джерела кінця XIX – початку XX ст. Доволі цікавим є дослідження Н. Лещенко з приводу інтерпретацій подій реставрації Мейдзі японськими істориками-соціалістами. У першій половині XX ст. серед

японської інтелігенції та студентів набирає популярності соціалізм, через це історію економіки Японії та події реставрації починають розглядати з точки зору марксизму. Більшість з них розглядає самураїв як головний чинник реставрації, а потім і модернізації, надаючи стану нижчого та середнього самурайства виключну роль ініціаторів змін. Виключенням є Хатторі Сісо, на його думку самурайство не було революційним елементом, воно починає активізуватися тільки після повалення сьогунату. Не дивлячись на ідеологічний підтекст праць, жоден з істориків не розглядав самураїв як гнобителів, а скоріше як жертв політико-економічного становища, що було спричинено феодальним ладом країни. Таким чином, в працях японських істориків-соціалістів самурайський стан розглядається з позитивної сторони як основа для формування нової інтелігенції та уряду. [2, с. 24-46].

Ще одним японським істориком, який у середині ХХ ст. звертався до цієї проблематики, є Тояма Сігекі. У своїй праці він досліджував занепад феодальної системи Японії, проте, подібно до інших вищезгаданих японських науковців, формував інтерпретацію під помітним впливом лівих ідей. Питання реставрації Мейдзі автор трактує комплексно, поєднуючи підходи до її розуміння як революційного процесу знизу та як реформаторських ініціатив зверху. Щодо ролі самурайства, Тояма Сігекі спочатку характеризує його як інструмент політичного контролю сьогунату над даймьо, водночас акцентуючи на погіршенні соціально-економічного становища цього стану внаслідок державної політики. Саме ці обставини, на думку дослідника, створили підґрунтя для поширення західних і конфуціанських ідей серед стану самураїв. Самі ідеї сприяли консолідації селянства, купецтва, що репрезентувало буржуазію в зародковому вигляді, та самурайства у спільну військово-політичну силу, де самураї виконували інтегративну функцію. Водночас автор підкреслює нестійкість зв'язків між цими станами, зумовлену збереженням традиційних в Японії соціальних упереджень. Головною метою цього об'єднання він вважає підготовку суспільства до трансформації від феодального порядку до нової соціально-політичної системи. Тобто, у цьому дослідженні самурайство відіграє ключову посередницьку та консолідуючу роль у трансформаційних процесах періоду реставрації Мейдзі [3, с. 182-188].

Розглядаючи дослідження цієї теми в ХХІ ст. треба згадати про працю В. Дацишена з нової історії Японії, у якій він значною мірою торкається становища та ролі самураїв. У цій праці стан самураїв спочатку розглядається як рушійна сила, що призвела до повернення влади імператора та початку

реформування застарілої системи. Але через радикальний характер реформ, самурайство у більшості випадків було невдоволено новим становищем. Незважаючи на спроби залишити більшу частину привілеїв та монополію на військову службу з боку вищого прошарку самураїв князівства Сацума, яка увійшла до уряду, привілеї все ж таки було скасовано. Після чого більша частина самураїв клану Сацума та сусідніх князівств, що з самого початку громадянської війни 1868-1869 рр. воювала за повернення влади імператора, почали гуртуватися під проводом Сайго Такаморі. Останній був одним з урядовців, що виступали за збереження привілеїв. На думку автора приводом одного з масштабних та одночасно останнього повстання самураїв в історії Японії є заборона носіння зброї. Сацумське повстання, як його назвали пізніше, було придушено урядовими військами, та охарактеризоване владою як спроба повернення старих порядків. Таким чином, можна сказати, що автор розглядає більше самураїв з політико-економічної точки зору, ніж з ідеологічної, та характеризує їх роль як жертв модернізаційних процесів та нового політичного курсу країни [1, с. 124-128].

Отже, історіографічний аналіз демонструє багатовимірність трактувань трансформації ролі самурайства в японському суспільстві періоду Мейдзі, де самураї постають водночас як рушійна сила, інтегративний елемент соціально-політичних перетворень і соціальна група, що зазнала значних втрат унаслідок ліквідації станових привілеїв та руйнування традиційної системи. Трансформація самурайства мала суперечливий характер, поєднуючи активну участь його представників у формуванні нової системи влади з поступовою втратою станової ідентичності та економічної основи існування. Все це зумовило відсутність єдиної інтерпретації в історіографії та підтверджує необхідність подальшого комплексного дослідження ролі самураїв як важливого чинника переходу Японії від феодальної до модерної системи управління.

Література

1. Дацьшен В. Новая история Японии. Красноярск : КГПУ им. В. П. Астафьева, 2007. 200 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/450287/>
2. Лещенко Н. «Революция Мейдзи» в работах японских историков-марксистов. Москва : Издательство «Наука», 1984. 120 с.
3. Сигэки Т. Крушение феодализма в Японии. Москва : Издательство иностранной литературы, 1959. 364 с. URL: <https://www.klex.ru/1ny1>.

Науковий керівник: Добролюбська Ю. А., д. філос. н., професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Наукове видання

**«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»**

Збірник матеріалів
Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

м. Одеса, 12 березня 2026 р.

Електронне видання. Підписано до друку 01.05.2026 р.
Формат 60 x 90 1/16 Умовн. друк. арк. 8,7
Наклад – 150 прим.